

Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση

Τόμ. 6, Αρ. 2B (2011)

Εναλλακτικές Μορφές Εκπαίδευσης

ΤΟΜΟΣ Β
PART / ΜΕΡΟΣ Β

Η διδασκαλία του γλωσσικού μαθήματος στην ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Το παράδειγμα της ΕΛΠ 32: «Εισαγωγή στα Αρχαία Ελληνικά»

Μαρία Παύλου, Αντώνης Πετρίδης

doi: [10.12681/icodl.661](https://doi.org/10.12681/icodl.661)

Η διδασκαλία του γλωσσικού μαθήματος στην ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Το παράδειγμα της ΕΛΠ 32: «Εισαγωγή στα Αρχαία Ελληνικά»

**Language teaching in Open and Distance Education
The Example of ELP 32: “Introduction to Ancient Greek”**

Μαρία Παύλου

Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου,
Μέλος ΣΕΠ – Πρόγραμμα « Σπουδές στον
Ελληνικό Πολιτισμό»
mpavlou04@yahoo.gr

Αντώνης Πετρίδης

Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου
Λέκτορας - Πρόγραμμα « Σπουδές στον
Ελληνικό Πολιτισμό»
apetrides@ouc.ac.cy

Abstract

During the academic year 2010-2011 the Undergraduate Programme “Bachelor in Hellenic Civilisation” of the Open University of Cyprus offered, for the first time and on a pilot-basis, the new Course Unit “ELP 32: Introduction to Ancient Greek”. The paper seeks to embark upon a brief examination of the work that has been conducted during the first year of the Unit, laying particular emphasis upon the principles that have been taken into consideration *vis-à-vis* the Unit design and the creation and implementation of the teaching materials, as well as upon the teaching and evaluation methods adopted.

Περίληψη

Κατά το ακαδημαϊκό έτος 2010-2011 εισήχθηκε πιλοτικά στο πτυχιακό Πρόγραμμα «Σπουδές στον Ελληνικό Πολιτισμό» του Ανοικτού Πανεπιστημίου Κύπρου μια νέα θεματική ενότητα, η «ΕΛΠ 32: Εισαγωγή στα Αρχαία Ελληνικά». Η εν λόγω θεματική ενότητα αποτελεί μια από τις καινοτομίες του Ανοικτού Πανεπιστημίου Κύπρου (ΑΠΚυ) και εντάσσεται οργανικά και δικαιωματικά σε ένα πρόγραμμα σπουδών που σεμνύνεται να φέρει τον τίτλο «Σπουδές στον Ελληνικό Πολιτισμό». Η ανακοίνωση στόχο έχει να προβεί σε μια σύντομη ανασκόπηση του έργου που επιτελέστηκε στους κόλπους της θεματικής αυτής ενότητας και πιο συγκεκριμένα στις αρχές που λήφθηκαν υπόψη κατά τον σχεδιασμό πρωτότυπου εκπαιδευτικού υλικού και στον τρόπο διδασκαλίας και αξιολόγησης που υιοθετήθηκε. Προς επίρρωση των πιο πάνω η ανακοίνωση θα περιλαμβάνει πλοήγηση στην εκπαιδευτική πλατφόρμα της Θ.Ε, ενώ ενδεικτικά θα παρουσιαστεί και μέρος του εκπαιδευτικού υλικού (screenshots από εκπαιδευτικά βίντεο, αναδραστικές ασκήσεις εμπέδωσης, WIKI, ηλεκτρονικά διαγωνίσματα κ.α.). Τέλος, θα γίνουν επιμέρους αναφορές σε καλές πρακτικές αλλά και σε πτυχές που επιδέχονται ακόμη βελτίωση και αναθεώρηση και θα τεθούν επί τάπητος κάποιες γενικότερες σκέψεις και προβληματισμοί γύρω από τη διδακτική του γλωσσικού μαθήματος και δη των αρχαίων ελληνικών στην ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση.

Λέξεις κλειδιά: γλωσσικό μάθημα, εξ αποστάσεως εκπαίδευση, αρχαία ελληνικά

Εισαγωγή

Κατά το ακαδημαϊκό έτος 2010-2011, εισήχθηκε πιλοτικά στο πτυχιακό Πρόγραμμα «Σπουδές στον Ελληνικό Πολιτισμό» του Ανοικτού Πανεπιστημίου Κύπρου μια νέα θεματική ενότητα, η «ΕΛΠ 32: Εισαγωγή στα Αρχαία Ελληνικά». Τα αρχαία ελληνικά αποτελούν πλέον ένα βασικό δομικό συστατικό στο πτυχιακό οικοδόμημα του ΕΛΠΟΛ παρέχοντας στους φοιτητές τη δυνατότητα της αρχαιογλωσσίας πλάι σε αυτή της αρχαιογνωσίας και αξίζει να σημειωθεί ότι αυτή είναι η πρώτη φορά που μάθημα αρχαίων ελληνικών προσφέρεται από ελληνικό πανεπιστημιακό ίδρυμα ανοικτής εκπαίδευσης. Εισηγητής και πρωτεργάτης της καινοτομίας αυτής υπήρξε ο λέκτορας του ΕΛΠΟΛ, Δρ. Αντώνης Πετρίδης, είναι όμως κοινή πεποίθηση όλων μας ότι επάξια και δικαιωματικά τα αρχαία διεκδίκησαν μια θέση σε ένα πρόγραμμα σπουδών που σεμνύνεται να φέρει τον ευρύ τίτλο «Σπουδές στον Ελληνικό Πολιτισμό». Τη διδασκαλία, δημιουργία και οργάνωση του εκπαιδευτικού υλικού την ανέλαβε η ομιλούσα και η σημερινή ανακοίνωση στόχο έχει να προβεί σε μια σύντομη ανασκόπηση του έργου που επιτελέστηκε στους κόλπους της νέας αυτής θεματικής ενότητας, και σε κάποιες επιμέρους σκέψεις και προβληματισμούς γύρω από τη διδακτική του γλωσσικού μαθήματος και δη των αρχαίων ελληνικών στην ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση.

Γενική περιγραφή, σκοπός και προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Σκοπός της ΕΛΠ 32 είναι να εισαγάγει τους φοιτητές στην αρχαία ελληνική γλώσσα, να τους εφοδιάσει, δηλαδή, με τα κατάλληλα εργαλεία και «σκευή» για την προσπέλαση αρχαίων κειμένων από το πρωτότυπο ασκώντας τους στο επίπεδο του γλωσσικού συστήματος (γραμματικής & συντακτικού), στο σημασιολογικό επίπεδο (λεξιλόγιο) και στο επίπεδο πρόσληψης του κειμένου (οργανωμένος λόγος). Με το πέρας του ακαδημαϊκού έτους (που αντιστοιχεί σε 32 βδομάδες) οι φοιτητές αναμένεται να είναι σε θέση:

- Να αναγνωρίζουν βασικές γραμματικές και συντακτικές δομές και λεξιλόγιο της αρχαίας ελληνικής (προσληπτικές ικανότητες)
- Να σχηματίζουν και να χρησιμοποιούν τις παραπάνω δομές και λεξιλόγιο στην παραγωγή λόγου (παραγωγικές ικανότητες)
- Να κατανοούν με τη βοήθεια λεξικού και άλλων βιβλίων αναφοράς απλά αρχαία ελληνικά πεζά κείμενα στο πρωτότυπο (π.χ. λόγους του Λυσία).

Η ΕΛΠ 32 προσφέρεται ως μάθημα επιλογής του τρίτου έτους, αλλά για ευνόητους λόγους, κατά το ακαδημαϊκό έτος 2010-2011 δόθηκε δικαίωμα παρακολούθησης και σε τεταρτοετείς φοιτητές. Το ενδιαφέρον ήταν ανέλπιστα μεγάλο και, παρότι ακόμη στα σπάργανα, η Θ.Ε. συγκέντρωσε όχι λιγότερους από 37 φοιτητές. Μολονότι δεν υπήρξε μείωση του αριθμού αυτού, εκτός από 2 φοιτητές που για προσωπικούς λόγους αναγκάστηκαν να αφήσουν το μάθημα, κατά τη διάρκεια του ακαδημαϊκού έτους και κυρίως κατά τις πρώτες βδομάδες υπήρξε έντονος προβληματισμός και ανησυχία εκ μέρους των φοιτητών τόσο σε σχέση με την πιο «πρακτική» φύση του μαθήματος όσο και με τον τρόπο αξιολόγησης αφού, λόγω του γλωσσικού προσανατολισμού και της ετερότητας της ΕΛΠ 32 σε σχέση με άλλες θεματικές ενότητες του ΕΛΠΟΛ, κρίθηκε σκόπιμο η αξιολόγηση των φοιτητών να μη γίνεται με την εκπόνηση εργασιών, ως είθισται, αλλά με την ηλεκτρονική υποβολή 8 μηνιαίων διαγωνισμάτων. Δεδομένου ότι, εκτός από μεμονωμένες περιπτώσεις, η πλειοψηφία δεν είχε καμία προηγούμενη επαφή με τα αρχαία, πλην της σχολικής εμπειρίας, η αντίδραση αυτή ήταν εν μέρει αναμενόμενη. Σε αυτό συνέβαλε επίσης η έλλειψη σαφούς εικόνας για τον τρόπο διδασκαλίας, ενόψει του ότι η θεματική αυτή

ενότητα προσφερόταν για πρώτη φορά, όπως επίσης και το «δεινόν» όνομα αρχαία. Κατά τη γνώμη μου, κατ' εξοχήν εκλυτικά άγχους υπήρξαν ο διαφορετικός, πιο συστηματικός και «τακτικός» τρόπος μελέτης που απαιτούσε η θεματική, όπως επίσης και ο χρονικός περιορισμός που επέβαλλε ο νέος τρόπος αξιολόγησης. Η αλήθεια είναι ότι χρειάστηκε αρκετή προσπάθεια εκ μέρους μου για να «κατευνάσω» τα πνεύματα και να αμβλύνω το άγχος, πιστεύω όμως ότι μέχρι το τέλος κατάφερα ώστε η πλειονότητα των φοιτητών να αντιμετωπίζει τα αρχαία ως πρόκληση μάλλον παρά σαν «δαμόκλειο σπάθι». Η επιφυλακτική όμως και ενίοτε «αρνητική» στάση τους στην αρχή του ακαδημαϊκού έτους με έκανε να επαναπροσδιορίσω τη στάση που θα έπρεπε εγώ, ως διδάσκουσα, να υιοθετήσω και να συνειδητοποιήσω εκ νέου την αδιάλειπτη και συνεχή ψυχολογική στήριξη που θα έπρεπε να τους παρέχω, ώστε να ξεπεραστούν αυτοί οι μαθησιακοί φραγμοί.

Σχεδιασμός και δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού

Το ΑΠΚυ είχε μεριμνήσει ώστε να γίνει προκαταρκτικά κάποια μελέτη για τη συγκεκριμένη θεματική ενότητα, επομένως, όταν μου ζητήθηκε να διδάξω την ΕΛΠ 32, υπήρχε ήδη –επί χάρτου τουλάχιστον – μια ερευνητική πρόταση από τον Δρ. Παναγιώτη Σεράνη και την ομάδα του σχετικά με τη διδακτέα ύλη, όπως επίσης και κάποιες εισηγήσεις για τη δημιουργία υποστηρικτικού συνοδευτικού υλικού. Η πρόταση αυτή λειτούργησε ως μπουσουλας, αν και προχωρήσαμε σε αλλαγές και τροποποιήσεις όπως μείωση της διδακτέας ύλης και αναδιάρθρωση της δομής του χρονοδιαγράμματος. Οι προσαρμογές αυτές συνέβαλαν ώστε οι φοιτητές να έχουν αρκετό χρόνο στη διάθεσή τους για να εμπεδώσουν και αφομοιώσουν απαιτητικές συντακτικές δομές (π.χ. απαρεμφατική και μετοχική σύνταξη), ενώ παράλληλα επέτρεψαν ώστε να μπορούν να έρθουν σε επαφή με ελαφρώς διασκευασμένα και αυθεντικά κείμενα μέσα σε σχετικά σύντομο χρονικό διάστημα. Επίσης, η ύλη σχεδιάστηκε με τρόπο που να προωθεί την παράλληλη και συνδυαστική διδασκαλία γραμματικής και συντακτικού. Έτσι, λόγου χάριν, η διδασκαλία των κλιτικών τύπων των ουσιαστικών Α&Β κλίσης συνοδεύτηκε από παράλληλες αναφορές στη συντακτική λειτουργία των πτώσεων στον οργανωμένο λόγο.

Ο καθορισμός της ύλης και το χρονοδιάγραμμα μελέτης αποτέλεσαν απλώς τον σκελετό, ο οποίος έπρεπε στη συνέχεια να «εν-σαρκωθεί». Το επόμενο βήμα ήταν να επιλεγεί ένας εύληπτος τρόπος παρουσίασης του υλικού, να συναχθούν τα κατάλληλα κείμενα για την εμπέδωση των γραμματικο-συντακτικών φαινομένων και να σχεδιαστούν ασκήσεις για πρακτική εξάσκηση και αυτοαξιολόγηση. Όλα αυτά έπρεπε να υλοποιηθούν με γνώμονα τις αρχές της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης για το γλωσσικό μάθημα, τις φοβίες και την ανασφάλεια των φοιτητών σε σχέση με τα αρχαία, τις ιδιαίτερες ανάγκες τους ως ενήλικες αλλά και τους διαφορετικούς τύπους μάθησης του καθενός (learning styles), αφού είναι πλέον κοινώς αποδεκτό ότι στην εκπαίδευση διδακτικοί κόθορνοι δεν υπάρχουν.

Εκπαιδευτικά βίντεο

Η έλλειψη συγκεκριμένου εγχειριδίου και οδηγού μελέτης για την εν λόγω Θ.Ε. αποτέλεσε τον μεγαλύτερο «σκόπελο» όσον αφορά στην παρουσίαση του υλικού. Αν και ζητήθηκε από τους φοιτητές να προμηθευτούν γραμματική και συντακτικό και καθορίστηκε συγκεκριμένη ύλη για κάθε ενότητα και υποενότητα, εντούτοις αυτό αποτελούσε λύση ανάγκης, καθώς η δομή και τα παραδείγματα που παρέχουν τα συντακτικά που κυκλοφορούν στο εμπόριο δεν ευνοούν, κατά τη γνώμη μου, την αυτοδιδασκαλία. Όχι μόνο διότι είναι δομημένα βάσει της ευθύγραμμης, αντί της πιο ενδεδειγμένης σπειροειδούς προσέγγισης, αλλά και γιατί οι φοιτητές θα

βομβαρδίζονταν με σωρεία (αχρειαστων για τις ανάγκες της Θ.Ε.) συντακτικών όρων που μόνο περισσότερη σύγχυση θα προκαλούσαν. Όλα αυτά επέτασσαν και προέτασσαν τη δημιουργία πρωτότυπου εκπαιδευτικού υλικού.

Μετά από αρκετή σκέψη και προβληματισμό καταλήξαμε στο ότι ο πιο ενδεδειγμένος τρόπος παρουσίασης της διδακτέας ύλης θα ήταν μέσω εκπαιδευτικών βίντεο στα οποία θα γινόταν διεξοδική και μεθοδική επεξήγηση των διαφόρων γραμματικο-συντακτικών φαινομένων. Αν και τα βίντεο, ως ιδέα, έδιναν λύσεις σε σωρεία προβλημάτων, δεν αποτελούσαν όμως πανάκεια αφού de facto θα απέκλειαν την ενεργό συμμετοχή των φοιτητών καθιστώντας τους απλώς παθητικούς δέκτες πληροφοριών και στερώντας τους το δικαίωμα να «συ-σκέφτονται» και να «συνομιλούν» με τον διδάσκοντα. Υπήρχε τρόπος να ξεπεραστεί το εμπόδιο αυτό; Πώς θα μπορούσε μια βιντεογραφημένη παρουσίαση να έχει έστω κάποιο υποτυπώδη αλληλοεπιδραστικό χαρακτήρα [με τα μέσα και τις γνώσεις που διέθετα], ώστε να διασφαλίσει την εμπλοκή και ενεργό συμμετοχή των φοιτητών; Λαμβάνοντας υπόψη τους παραπάνω συλλογισμούς καταβλήθηκε προσπάθεια ώστε:

- 1) Τα βίντεο να καταστούν ελκυστικά και να εμπλουτιστούν με τη χρήση εικόνων και αρχείων ήχου.
- 2) Να γίνονται κατά τη διάρκεια των παρουσιάσεων συνεχείς συνδέσεις με τα προηγούμενα μαθήματα, ώστε οι φοιτητές να ενεργοποιούν την υφιστάμενη γνώση και τη συνδυαστική τους ικανότητα
- 3) Να αξιοποιηθεί η δυνατότητα του PowerPoint για εφέ και συνδυασμούς κίνησης, ώστε οι πληροφορίες να εμφανίζονται στην οθόνη βαθμηδόν και να είναι, επομένως, πιο εύληπτες.
- 4) Τέλος, η πιο σημαντική «καινοτομία», ήταν η ενσωμάτωση ερωταποκρίσεων και ασκήσεων στα βίντεο καθαυτά. Για την επίλυση των ασκήσεων δίνονταν στους φοιτητές κατευθυντήριες γραμμές και κάποιος χρόνος για να σκεφτούν πριν την προβολή της σωστής απάντησης στην οθόνη. Η μέθοδος αυτή χρησιμοποιήθηκε όχι μόνο σε σχέση με την πρακτική εφαρμογή κάποιων κανόνων, αλλά και για να οδηγήσει τους ίδιους τους φοιτητές στη διατύπωση κανόνων και μορφολογικών σχηματισμών, εν είδει «μαιευτικής μεθόδου».

Με τον τρόπο αυτό πετύχαμε ώστε οι φοιτητές να καθίστανται (έστω μερικώς) ενεργητικοί δέκτες του οπτικοακουστικού υλικού και η εμπέδωση της ύλης να γίνεται πιο αβίαστα και λιγότερο μηχανικά. Τα βίντεο υλοποιήθηκαν με τη βοήθεια του Camtasia Studio, λογισμικού που επιτρέπει τη βιντεογράφιση και επεξεργασία ήχου και εικόνας και την εξαγωγή αρχείων συμβατών με διάφορα ηλεκτρονικά συστήματα όπως mp3, Mpeg4, iPod κ.λπ, καθιστώντας τα έτσι πιο εύχρηστα. [Παραδείγματα - screenshots από διάφορα βίντεο]

Εκτός από τα εκπαιδευτικά βίντεο, σχεδόν κάθε βδομάδα υπήρχε προγραμματισμένη τηλεσυνάντηση στην πλατφόρμα σύγχρονης επικοινωνίας Elluminate Live! κατά την οποία οι φοιτητές μπορούσαν να διατυπώσουν απορίες, να καταθέσουν τους προβληματισμούς τους πάνω στη διδαχθείσα ύλη και να ζητήσουν διευκρινίσεις για επιμέρους ζητήματα. Οι τηλεσυναντήσεις αυτές συνέβαλαν ώστε να διασφαλιστεί η όσο το δυνατό απρόσκοπτη αυτοδιδασκαλία των φοιτητών, ενώ παράλληλα λειτούργησαν και ως αγχολυτικά. Ας σημειωθεί ότι οι τηλεσυναντήσεις αυτές ηχογραφούνταν και ήταν διαθέσιμες στην πλατφόρμα τηλεκαίτευσης (e-class) για όσους φοιτητές δεν ήταν τηλεπαρόντες.

Ασκήσεις Εμπέδωσης

Πέρα από τις ασκήσεις που ενσωματώθηκαν στα βίντεο, όλες οι παρουσιάσεις συνοδεύονταν από αριθμό ασκήσεων εμπέδωσης. Υπήρξε προσπάθεια οι ασκήσεις αυτές να είναι διαφορετικού τύπου για να αποφεύγεται η επανάληψη και να ενεργοποιούνται διαφορετικοί μηχανισμοί επεξεργασίας των εκάστοτε πληροφοριών. Για τον σκοπό αυτό αξιοποιήθηκαν στο έπακρον οι δυνατότητες που παρέχει η πλατφόρμα τηλεκπαίδευσης e-class. Οι ασκήσεις ήταν του τύπου Σωστό / Λάθος, Πολλαπλής Επιλογής και Αντιστοίχισης. Δημιουργήθηκαν επίσης σταυρόλεξα και ασκήσεις συμπλήρωσης με τη χρήση άλλων εκπαιδευτικών λογισμικών που διατίθενται δωρεάν στο διαδίκτυο, όπως είναι το Hot Potatoes. [παραδείγματα από κουίζ]

Αυτό που καθιστά τέτοιου είδους ασκήσεις σημαντικότερο εκπαιδευτικό εργαλείο και τις προκρίνει από τις παραδοσιακές ασκήσεις/απαντήσεις σε ένα αρχείο word, για παράδειγμα, είναι ο αναδραστικός τους χαρακτήρας. Ο διδάσκων πολύ εύκολα μπορεί να εισαγάγει σχόλια, νύξεις, λέξεις-κλειδιά για κάθε λανθασμένη απάντηση, ώστε η ορθή απάντηση να μην προσφέρεται «έτοιμη στο πιάτο», αλλά να εκμαιεύεται από τον ίδιο τον φοιτητή, που είναι άλλωστε και το ζητούμενο. [παραδείγματα αναδραστικών ασκήσεων]

Ιδιαίτερη προσπάθεια καταβλήθηκε ώστε οι ασκήσεις να είναι όσο το δυνατό πιο ελκυστικές και ενδιαφέρουσες και να μην προσλαμβάνονται ως «αγγαρεία» από τους φοιτητές. Για παράδειγμά, στα πλαίσια της διδασκαλίας για τη δοτική πτώση (μια πτώση η οποία έχει εκπέσει από το κλιτικό σύστημα της Ν.Ε. και παρουσιάζει ιδιαιτερότητες τόσο στον σχηματισμό όσο και στη χρήση) δημιουργήσαμε WIKI και ζητήθηκε από τους φοιτητές να συγκεντρώσουν στερεότυπες εκφράσεις σε δοτική οι οποίες είναι εν χρήσει και στα νέα ελληνικά. Υπήρξε ανταπόκριση από μια ομάδα φοιτητών και όχι λιγότερες από 250 εκφράσεις είναι πλέον προσβάσιμες για όλους τους φοιτητές του ΕΛΠΟΛ. Με τον τρόπο αυτό είδαμε πολλές χρήσεις της δοτικής με έναν πιο «αβίαστο» και βιωματικό τρόπο που ξεφεύγει από τη στείρα «ευθεία μέθοδο», όπου τα γραμματικά και συντακτικά φαινόμενα παρουσιάζονται με τη μορφή κανόνων. Γενικότερα, υπήρξε συνεχής προσπάθεια, να γίνονται διαρκείς συνδέσεις και συγκρίσεις της αρχαίας με την νέα ελληνική, αφού είναι γεγονός ότι, κυρίως οι ενήλικες, μαθαίνουν καλύτερα όταν η νέα γνώση οργανώνεται και ταξινομείται στο σύνολο των προηγούμενων γνώσεών τους. [παρουσίαση του WIKI]

Στο σημείο αυτό πρέπει να τονιστεί ότι πέραν των ασκήσεων τύπου κουίζ ιδιαίτερη σημασία δόθηκε και στην παραγωγή γραπτού λόγου από τα πρώτα κιόλας μαθήματα. Κατά τη γνώμη μου, το ευθύ-αντίστροφο αποτελεί το ιδανικότερο όχημα για την αφομοίωση της γραμματικής και του συντακτικού, αφού ενεργοποιεί όλες τις κατακτημένες γλωσσικές δομές και βοηθά τους φοιτητές να αναπτύξουν το γλωσσικό τους αισθητήριο. Μάλιστα, το τελευταίο διαγώνισμα της Θ.Ε. αποφασίστηκε να έχει τη μορφή εργασίας και οι φοιτητές κλήθηκαν να γράψουν για ένα θέμα δικής τους επιλογής αρχαϊστί. Η έκταση των εργασιών ήταν 400 λέξεις και το θέμα ελεύθερο (κάποιοι επέλεξαν να γράψουν ή να μεταφράσουν ποιήματα, άλλοι να γράψουν κειμενάκια ιστορικής ή κοινωνικής φύσεως, ευτράπελες ιστορίες κλπ.). Αναγνωρίζω, ότι αυτό ήταν ένα δύσκολο εγχείρημα και για αρκετούς στρεσογόνο. Την ίδια στιγμή όμως η διαδικασία αυτή τους έδωσε την ευκαιρία να παραγάγουν έργο, αναζωογονώντας με τον τρόπο αυτό μια «νεκρή» γλώσσα, κάτι το οποίο όλοι, κυρίως όμως οι «επιμελείς» και «ενθουσιώδεις» φοιτητές, βρήκαν πολύ δημιουργικό και χρήσιμο. Συναινέσει και των ιδίων των φοιτητών οι εργασίες αυτές αναρτήθηκαν στο

e-class και απώτερος στόχος μας είναι οι καλύτερες από αυτές να αξιοποιηθούν με κάποιο τρόπο και να προωθηθούν. [παραδείγματα]

Κείμενα

Θα ήθελα να περάσω τώρα στο τελευταίο, αλλά το πιο ουσιαστικό, μέρος της διδασκαλίας – τη μετάφραση κειμένων. Όπως έχει ήδη αναφερθεί πιο πάνω, η διδακτική μέθοδος που ακολουθήθηκε στην ΕΛΠ 32 ήταν η κειμενοκεντρική. Στόχος ήταν οι φοιτητές να «εκτεθούν» σε αρχαία ελληνικά κείμενα (διασκευασμένα και αυθεντικά) από πολύ νωρίς και τα διάφορα γραμματικο-συντακτικά φαινόμενα να εξετάζονται πάντοτε στα πλαίσια του οργανωμένου λόγου. Κατά τη διάρκεια των 32 βδομάδων οι εκπαιδευόμενοι είχαν την ευκαιρία να έρθουν σε επαφή με μια ευρεία γκάμα κειμένων από τον Αίσωπο, τον Ηρόδοτο, τον Ξενοφώντα, τον Λυσία, τον Ισοκράτη, τον Δημοσθένη, τον Πλούταρχο, επινοημένα κείμενα από αγγλόφωνα εγχειρίδια όπως τα *Reading Greek*, *Thrasymachus* και *Athenaze*, ενώ χρησιμοποιήθηκαν ευρέως και εκκλησιαστικά κείμενα.

Με τη μετάφραση των κειμένων υπήρξε αρκετός πειραματισμός. Αρχικά η στάση που κράτησα ήταν πιο επεμβατική. Κάθε βδομάδα αναρτούσα κάποια αποσπάσματα στο e-class χωρίς μετάφραση και ζητούσα από τους φοιτητές να δημοσιεύσουν τη μεταφραστική τους πρόταση στην ομάδα συζήτησης. Αυτό έδινε σε εμένα τη δυνατότητα να κάνω επιμέρους σχόλια και παρατηρήσεις φιλολογικής και αισθητικής φύσεως, δίνοντας παράλληλα και κάποιες κατευθυντήριες γραμμές για το πώς πρέπει κανείς να προσεγγίζει ένα αρχαίο κείμενο. Αν και είχα ζητήσει και από τους φοιτητές να προβαίνουν σε σχόλια και να επισημαίνουν τα σημεία στα οποία διαφωνούν με τις μεταφράσεις των συμφοιτητών τους, εντούτοις δεν το έπραξαν. Προτιμούσαν μάλλον να στέλνει ο καθένας τη δική του εκδοχή, πράγμα που δυσχέραινε το δικό μου έργο. Πέρα όμως από το γεγονός ότι η διαδικασία αυτή ήταν χρονοβόρα για μένα, πολλοί φοιτητές θεωρούσαν τη δημοσίευση των μεταφράσεων τους σε «κοινή θέα» ως έκθεση. Λαμβάνοντας όλα αυτά υπόψη, μετά τα Χριστούγεννα έκρινα σκόπιμο να υιοθετήσω μια λιγότερο επεμβατική στάση. Πλέον τα προς μετάφραση κείμενα συνοδεύονταν από 2 δείγματα μεταφράσεων, ώστε οι φοιτητές να μπορούν να αυτοαξιολογούνται έχοντας τις δειγματικές μεταφράσεις ως μπούσουλα. Αξίζει να σημειωθεί ότι, αν και είχε ζητηθεί από τους φοιτητές να στέλνουν απορίες και προβληματισμούς στο e-class, για όσο κράτησε η διαδικασία αυτή δεν υπήρξε σε καμία περίπτωση κάτι τέτοιο, αν και από τις μεταφράσεις που κάναμε μαζί στις Ομαδικές Συμβουλευτικές Συναντήσεις (ΟΣΣ) μπορούσα να εντοπίσω αρκετά κενά, ελλείψεις και αδυναμίες.

Καθώς ο βαθμός δυσκολίας των κειμένων μεγάλωνε συν τω χρόνω και λόγω και της επικείμενης τελικής εξέτασης, οι φοιτητές άρχισαν να εκφράζουν πιο έντονα και σθεναρά τις ανησυχίες τους σχετικά με τις δυσκολίες που αντιμετώπιζαν με τη μετάφραση των κειμένων που αναρτούνταν στο e-class. Προσπάθησα να εξομαλύνω το πρόβλημα με τη δημιουργία βίντεο στα οποία μετέφραζα τα κείμενα αυτά κάνοντας ταυτόχρονα σχόλια γραμματικής, συντακτικής και λεξιλογικής υφής. Το εγχείρημα πέτυχε μεν, η όλη διαδικασία ήταν όμως αρκετά χρονοβόρα για μένα. Με την ολοκλήρωση της διδακτέας ύλης υπήρχε πια το περιθώριο να επιδοθούμε πιο εντατικά στο θέμα της μετάφρασης. Κάθε Δευτέρα αναρτούσα στην πλατφόρμα τηλεκαίδευσης ένα απόσπασμα από κάποιο δικανικό λόγο του Λυσία και οι φοιτητές είχαν 6 μέρες στη διάθεσή τους για να μεταφράσουν το κείμενο και να συμπληρώσουν τις συνοδευτικές ασκήσεις. Κάθε Κυριακή βράδυ είχαμε τηλεσυνάντηση στο *Elluminate Live!* για μια περίπου ώρα κατά την οποία συζητούσαμε το κείμενο και προβαίναμε σε επιμέρους παρατηρήσεις. Μολονότι ένα

μικρό ποσοστό φοιτητών έκανε χρήση του μικροφώνου κατά τη διάρκεια των τηλεσυναντήσεων, αυτό δεν δημιούργησε προβλήματα: οι περισσότεροι φοιτητές είχαν έτοιμες τις μεταφράσεις και, κατά συνέπεια, μπορούσαν πολύ εύκολα να τις αντιγράψουν και επικολλήσουν στο chat. Κρίνοντας από τα σχόλια των φοιτητών, όλοι βρήκαν τις συναντήσεις αυτές άκρως εποικοδομητικές, κυρίως διότι με τον τρόπο αυτό είχαν την ευκαιρία να είναι ενεργοί συμμετέτοχοι στη διδακτική πράξη. Από τα αποτελέσματα των τελικών εξετάσεων κατέστη φανερό ότι με το πέρας της Θ.Ε. οι περισσότεροι από τους φοιτητές ήταν σε θέση όχι μόνο να προσπελάσουν σχετικά εύκολα αρχαία κείμενα από το πρωτότυπο, αλλά και να προχωρήσουν σε μια πιο επιστημονική ανάλυση της γλώσσας των κειμένων αυτών η οποία ξεφεύγει από την επιδερμική και διαισθητική μετάφραση που ακολουθεί απλώς το νεοελληνικό γλωσσικό ένστικτο.

Αξιολόγηση

Προτού κλείσω, θα ήθελα να αγγίξω ακροθιγώς και το ζήτημα της αξιολόγησης. Υπήρξε έντονος προβληματισμός γύρω από τον τρόπο υποβολής των μηνιαίων διαγωνισμάτων, ώστε να μην παραβιάζονται οι αρχές της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Αρχικά τα διαγωνίσματα ήταν ηλεκτρονικά και οι φοιτητές είχαν στη διάθεσή τους 48 ώρες για να τα επιχειρήσουν (Σάββατο & Κυριακή). Τα διαγωνίσματα έπρεπε να συμπληρωθούν μέσα σε 90 συναπτά λεπτά και ήταν ρυθμισμένα ώστε να κλείνουν αυτόματα με το πέρας του προκαθορισμένου χρόνου. Παρά το γεγονός ότι η ηλεκτρονική συμπλήρωση διασφάλιζε το αδιάβλητο της εξέτασης, ενείχε τον κίνδυνο της απώλειας δεδομένων σε περίπτωση διακοπής σύνδεσης του χρήστη με τον κεντρικό υπολογιστή. Το ενδεχόμενο αυτό, σε συνδυασμό με τα στενά χρονικά πλαίσια και την ανάγκη χρησιμοποίησης του πολυτονικού πληκτρολογίου προκαλούσαν υπερβολικό άγχος στους φοιτητές (παρά τα πολύ καλά αποτελέσματα) και επέβαλλαν την αλλαγή του τρόπου υποβολής. Από τον Δεκέμβριο τα διαγωνίσματα αναρτούνταν πλέον στο e-class υπό μορφή αρχείου word, το οποίο οι φοιτητές μπορούσαν να κατεβάσουν στον υπολογιστή τους κατά τη διάρκεια του Σαββατοκύριακου, να λύσουν στα πλαίσια του προκαθορισμένου χρόνου και να φορτώσουν και πάλι στον εξυπηρετητή (server), χωρίς να εμφολωρεί ο κίνδυνος απώλειας δεδομένων, αν και έτσι κατέστη για μένα πιο δύσκολος ο έλεγχος του χρόνου που απαιτήθηκε για την υποβολή. Επίσης, η χρονική διάρκεια των διαγωνισμάτων αυξήθηκε στα 180 λεπτά, παρέχοντας έτσι μεγαλύτερη άνεση κατά τη συμπλήρωση και, κατ' επέκταση, αισθητά λιγότερο άγχος. [παραδείγματα από διαγωνίσματα]

Συμπεράσματα

Η ανοικτή και εξ αποστάσεως διδασκαλία γλωσσικών μαθημάτων παρουσιάζει ιδιαίτερες δυσκολίες και απαιτεί διαφορετικό χειρισμό από άλλες θεματικές ενότητες του ΕΛΠΟΛ με καθαρά πιο θεωρητικό προσανατολισμό. Από τη λίγη εμπειρία που αποκόμισα τον τελευταίο χρόνο, έχω την πεποίθηση ότι σε τέτοιου είδους μαθήματα επιβάλλεται μια πιο στενή και συχνή επαφή μεταξύ διδάσκοντος και διδασκομένων (στα πλαίσια του δυνατού, χωρίς να παραβιάζονται οι αρχές της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης), ενώ παράλληλα απαιτείται από τους φοιτητές ένας διαφορετικός, πιο συστηματικός, θα έλεγα, τρόπος μελέτης και αυτοδιδασκαλίας ο οποίος αρχικά, τουλάχιστον, τους φοβίζει. Πάντως, παρά τις όποιες αρχικές επιφυλάξεις των φοιτητών έναντι στο μάθημα αυτό και κάποια επιμέρους προβλήματα που προέκυψαν στην πορεία, τα μηνύματα από την ολοκλήρωση του 1^{ου} κύκλου ζωής της ΕΛΠ 32 είναι αισιόδοξα και ενθαρρυντικά. Αυτό βέβαια δεν σημαίνει ότι δεν υπάρχουν

περιθώρια βελτίωσης ή ότι πολλά πράγματα δεν θα μπορούσαν να γίνουν διαφορετικά. Όπως κάθε νέα θεματική ενότητα χρειάζεται ακόμη χρόνος για να βρεθεί η χρυσή τομή όσον αφορά στη διδακτέα ύλη, τον τρόπο διδασκαλίας και την αξιολόγηση της, για να «ωριμάσει», να βρει τις ισορροπίες της και να κατακτήσει την ποθητή εντελέχειά της.